

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשֶׁת וִיקְרָא

שבת זכור

הפטרה: ויאמר שמואל

יג' אדר ב' תשפ"ד

במוצאי שבת קריאת המגילה

ברכת הלבנה

יציאת השבת ר"ת 19:08

גיליון 858

יציאת השבת:

18:32

ירושלים: 18:30

כניסת השבת:

17:23

ירושלים: 17:16

זכויות שלא הולכות ריקם

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

פורים בפתח. המדרש מספר (בראשית רבה נח): "רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם, בקש לעוררן אמר: מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה? אלא תבוא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה קצו' שנה ותמלוך על קצו' מדינות". סיפור זה נראה במבט ראשון תמוה! רבי עקיבא, גדול חכמי ישראל מגיע לדרוש והצבור מתנמנם? האם בשביל לעורר את הציבור יש לומר משפט מוזר, שקשה להולמו? מה הקשר בין שרה אמנו לאסתר המלכה, המספר מאה עשרים ושבע? ואולם נראה לתרץ: התקופה היא לאחר חורבן הבית השני. רבי עקיבא מגיע למקום בחוץ לארץ, שם בא לדבר בענייני גאולה, אך הוא רואה שהציבור מתנמנם, כלומר, יש בו יאוש מן הגאולה, אז מבקש רבי עקיבא לעוררם ואומר: "מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה? אלא תבוא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה קצו' שנה ותמלוך על קצו' מדינות".

רבי עקיבא מקשר בין שרה שחיה מאה עשרים ושבע שנים, חייה היו רצופי סבל, עקרות עד גיל תשעים, שבי בידי המצרים ואצל פרעה וכן אצל אבימלך מלך גרר, נדודים אין ספור, הגר צרתה ועוד. עם כל זאת שרה דבקה באמונתה, עד שאברהם נחשב טפל לשרה בנביאות! והיכן הוא שכרה של שרה? רבי עקיבא מקשר בין אמונתה של שרה במשך מאה עשרים ושבע שנות חייה על האדמה, לבין מלכות אסתר על מאה עשרים ושבע מדינות, אלפי שנים אחר כך.

נמצאנו למדים כי המצוות שעשתה שרה, כמו דבקותה בה' לא הלכו ריקם, יש שכר לפעולתה גם אם הוא ניתן מאות שנים אחר פטירתה! בכך רצה רבי עקיבא לעורר את האמונה של עם ישראל באותו דור, דור אשר יתיימש מן הגאולה, הורה להם רבי עקיבא: דעו כי כל מאמץ שאתם עושים לא היה ריקם, הוא נשמר בבית גניזו של הקב"ה ואם לא נהנתם עכשיו מפרותיו, אעפ"כ הגאולה בוא תבוא במהרה, אמן.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

שבת זכור

שבת הסמוכה לפורים נקראת שבת זכור, והטעם כיון שבשבת זו קוראים 'זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתך ממצרים', ובהפטרות מזכירים את מלחמות שאול בעמלק. זיכרון זה נשנה בימי הפורים מכיון שהמון צורר היהודים היה מזרעו של אגג העמלקי, התרשלותו של שאול בהשמדת אגג העמלקי גרמה שיצא ממנו המון.

עמים רבים נלחמו בישראל, מדוע השתנה עמלק מיתר העמים שיש לזכור את מעשהו ולמחות את זכרו? במדרש (תנחומא כי תצא פרק ט) מובא: משל של ישראל ועמלק למה דומה? "לאמבטיה רותחת שלא היתה כל בריה יכולה לירד בתוכה. בא בן בליעל אחד וקפץ לתוכה, אע"פ שנכווה קיררה לפני אחרים. אף כאן כיון שיצאו ישראל ממצרים, הקב"ה קרע הים לפניו ונשתקעו המצרים לתוכו, נפל פחדן על כל האומות, שנאמר: (שמות טז) 'אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד, נמוגו כל יושבי כנען', כיון שבא עמלק ונזדווג להם אע"פ שנטל את שלו מתחת ידן, הקירו לפני אומות העולם". עמלק היה זה שקירר את האמבטיה הרותחת, את היחס המיוחד שהיה בין עמי העולם לעם ישראל המונהג בדרך נסית. זהו 'אשר קרך בדרך' שקירר את ההרגשה המיוחדת שלוותה את עם ישראל במדבר.

ואולם לפי מדרש אחר המובא שם, הטענה לא היתה כלפי עמלק אלא כלפי ישראל, וכך מובא שם במדרש: "משל למה הדבר דומה? למלך שהיה לו כרם והקיפו גדר והושיב בו המלך כלב נשכן אמר המלך כל מי שיבוא ויפרוץ את הגדר ישכנו הכלב. לימים בא בנו של המלך ופרץ את הגדר, נשכו הכלב. כל זמן שהיה המלך מבקש להזכיר חטא של בנו שפרץ הגדר אומר לו: זכור אתה היאך נשכך הכלב. כך כל זמן שהקב"ה מבקש להזכיר חטאן של ישראל שחטאו ברפידים שנאמר (שמות יז): 'היש ה' בקרבנו אם אין' אמר להם: 'זכור את אשר עשה לך עמלק אשר קרך בדרך'".

לא נתנה רשות לעמלק לפגוע בישראל אלא לאחר שחטאו, ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, למה דווקא ברפידים? "אין רפידים אלא שרפו ידיהם מן התורה ולפיכך עמלק בא עליהם וכן את מוצא שאין השונא בא אלא על ידי רפיון ידיים". לפי מדרש זה 'זכור את אשר עשה לך עמלק' תפקידו כמו הזכרת הכלב הנשכן לבן המלך שפרץ גדר, זוהי תוכחה נסתרת לרפיון אמוני. לפי פירוש זה, 'אשר קרך בדרך' הוא החיסרון באמונה בה'. תפיסה עמלקית שהכל בעולם הזה הוא דרך מקרה. ואולם אנו צריכים לדעת כי אין מקריות בעולם, אותיות מקרה הם רק מה'.

המון האגני מפיל פור הוא הגורל לפני המון, לכאורה עניין מקרי, אך אנו יודעים שלא היתה פה מקריות אלא הכל כוון מלמעלה מאת ה'. המון נהג לפי דרך אבותיו, אשר קרך בדרך, הכל דרך מקרה, אך עם ישראל מזהיר (ויקרא כו, כא) "אם תלכו עמי בקרי... והלכתי עמכם בחמת קרי". ההתחזקות שלנו באמונה בה', לדעת כי ההשגחה האלוקית היא על כל פרט בבריאה, יש בה משום מחיית עמלק.

זמנים במגילת אסתר

שאלות שמרבים לשאול אותנו על המגילה: כמה זמן ארך סיפור המגילה? כמה זמן אחרי ושתי מלכה אסתר? מתי היתה תענית אסתר המקורית? מתי תלו את המן? אצלנו הכל קרה בפורים! אבל זה לא מדויק...

המגילה מתחילה מתאריך מפורש: "בשנת שלוש למלכו (למלכותו של אחשורוש) עשה משה לל כל שריו ועבדיו חיל פרס ומדי הפרתמים ושרי המדינות לפניו", (אסתר א, ג). המשה נמשך מאה ושמונים יום שהם חצי שנה! בסופם עשה משה שבעת ימים לעם שבעיר שושן וביום השביעי סירבה ושתי לבוא והוצאה להורג.

בחירת אסתר היתה לאחר ארבע שנים: "ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת בשנת שבע למלכותו", (אסתר ב, טז).

המן מפיל פור לקבוע תאריך להשמדת עם ישראל: "בחדש הראשון הוא חדש ניסן בשנת שתים עשרה למלך אחשורוש, הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר", (אסתר ג, ז).

ביום יג' בניסן נכתבו הספרים בידי המן להשמיד את היהודים.

צום אסתר שנמשך שלושה ימים היה בתאריכים: יד'-טז' ניסן באותה שנה, וכדרשת חז"ל על מרדכי שעבר על דת, שצמו ביום טוב ראשון של פסח.

תליית המן טז' בניסן – ויפסק המן למחרת הפסח, בו ביום של המשה השני.

ביום כג' בסיון נכתבו הספרים ע"י מרדכי ונשלחו לכל המדינות. כלומר, במשך כחודשיים ימים לאחר תליית המן עדיין גזירתו היתה קיימת. לכן מובן מדוע מסופר (אסתר ח, ג): "ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך ותפול לפני רגליו ותבקד ותתחנן לו להעביר את רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על היהודים".

ביום יג' אדר (סוף אותה שנה), נקהלו היהודים לעמוד על נפשם ולנקום באויביהם.

ביום יד' אדר נקהלו היהודים אשר בשושן לעמוד על נפשם ולנקום באויביהם. משה ושמוחה ביד' וטו' כימים אשר נחו מאויביהם.

ביום יג' באדר מתו בני המן בשושן ונתלו למחרת ביד' באדר, לאור בקשתה המיוחדת של אסתר, אחד עשר חודש אחר אביהם - ימח שמו וזכרו!

לפי זה סיפור המגילה מתחילתה לסופה ארך כעשר שנים, משנת שלוש למלכות אחשורוש ועד כשנה לאחר הפלת הפור בשנת שתיים עשרה למלכותו.

זמן, זמנים, זמניהם – זמנים הרבה תקנו להם [מסכת מגילה].

הלכות פורים

א. **קריאת המגילה:** הכל חייבין במקרא מגילה, אנשים ונשים. ואם הנשים לא שמעו בבית הכנסת, יחזור ויקראנה בביתו בשביל אשתו ושאר נשים שבבית. זמן קריאת המגילה בלילה מצאת הוככים עד עמוד השחר. וזמנה ביום מהנץ החמה עד השקיעה. ומי שהשעה דוחקת לו יכול לקרוא מעמוד השחר.

ב. נוהגין לומר ד' פסוקים של גאולה בקול רם, והם: "איש יהודי וכו'", "בלילה ההוא" וכו', "ומרדכי יצא וכו'", "ליהודים היתה אורה וכו'". ויש נוהגים לומר גם את הפסוק האחרון בקול רם. וצריך החזן לחזור ולקוראן שנית. כשאומר את "אגרת הפורים" יענה המגילה בתיבת "אגרת". ובשחרית, כשאומר "ויקר", ישים ידו על התפילין וינשקם. וכשאומר "ליהודים היתה אורה" יגע בספר תורה.

ג. **מתנות לאביונים:** חייב כל אדם ליתן ביום פורים שתי מתנות לשני עניים לפחות וכל המרבה ברוך יהיה. ויתן ביום ולא בלילה, ואם נותן אוכל צריך שיהיה בו כמות של ג' ביצים (163 - גרם) ואם נותן כסף, צריך לתת כסף שאפשר לקנות בו לפחות 163 גרם פת.

ד. אפילו עני המתפרנס מצדקה חייב במתנות לאביונים, ויש פוסרים אותו (הפ"ח שם) וכתוב בספר 'תורה לשמה' שיכול אביון אחר ליתן לאביון חבירו, וזה ג"כ חוזר ונותן לחבירו. כתב הרמב"ם (הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יז) "**מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודות ובשלוח מנות לרעיו**, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה שנאמר: "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים".

ה. **משלוח מנות:** חייב כל אדם לשלוח לחבירו שתי מנות, ביום פורים ולא בלילה ודוקא שני מיני אוכלים לפחות, ויניח כל מין בכלי אחר בפני עצמו, ולא יניח שניהם בכלי אחד, ומשלוח מנות צריך לשלוח לגדול, אבל מתנות לאביונים אפילו נתן לקטן יצא ידי חובה. גם האשה חייבת במשלוח מנות ומתנות לאביונים ואיש ישלח לאיש ואשה לאשה וכל זה במשלוח מנות אבל במתנות לאביונים איש יכול לתת לאשה ואשה יכולה לתת לאיש.

ו. **סעודה:** מצווה להרבות בסעודת פורים. ועיקר הסעודה ביום, ואם עשאה בלילה - לא יצא ידי חובה. ולפי הסוד טוב לאכול סעודת פורים בבוקר לפני חצות היום. והנוהגים לאוכלה אחרי חצות היום יזכרו להתפלל מנחה קודם לכן, כיוון שאסור לאכול סעודה גדולה קודם מנחה. "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו'", אמנם יזהר משכרות, ולרמב"ם ישתה מעט וירדם. בפורים ערבית שחרית ומנחה אומרים על הניסים, וכן בברכת המזון.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפאת: ציפורה וידישע לוי. שרה בת שמחה. ביבה אלימלך. עזר בן עישה. תקוה בת עזריה. אלנה בת גיאן. אסתר בת דבורה. מויל בת עזריה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנט. הראל בן אביגיל. אלינה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת ורדית. עדי בת רחל. מיכל מוריה אדרי. יוסף בן מיכל. חוד כישון ד"ו. **לזכר:** יוסף וישי"ר בן חוד ד"ו. **להתחזקת נעדרי צה"ל ושיטיו ובהם:** אורון שאול, הדד גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כין, צבי פלדמן. וכל החטופים והשבויים בעזה! **לעילוי נשמת:** הר"ע יוסף. הר"מ אליהו. הרב אברהם צוקרמן. רבי מסעוד מלאל. רבי יצחק שושן. רבי יעקב שושן. יונה וזה. סופר משה. יצחק דרעי. רבי אברהם בן שמאי אלעזר. מקסים דוד דרעי. מיר נחום. ישראל אברהם נתן. שלמה בן מרים. יצחק ועזרם אטיאם. אורן מועלם. אליהו טייטל. דוד גרוסברג. מיר פולק. מרים קדושים. עמוס דביר. רוד שלמה. סימנטוב משה יהודה. יצחק זקן בן סליחה. נעים משה. אמנון נסים וסוליקה שושן. אליס טובול. מירדו שמעון. יפה גוררי. יונה קלון. סימני בת חנו. ליט שבת משה נעמה. חנה יצחק. אסתר חדר. אסתר בת תורא. אליהו בת פריחה. תרצה ויוזון. אסתר וענבר נחום. דניאל אלמלית. מנחם הלוי. דוד טובול. מיכל עמר. אריה בן שמעון. ציונה בת דוד. יצחק ולאח אסתרנו. אליהו אדרי. עזריה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. יונה. יוסף שרעבי. מרים יהודה. שמואל למברגר. נעמינה בת מנחם. ליאור רחמים. זל טל. עליזה מועלם. עליזה חן. שרה אוליאל. דוד ופריחה חן. שמעון בן רחל. אברהם אדרי. יוסף אלקובי. מיכאל ונקנין. חסיבה ששפוטש. עישה חן. ברכה סופר. כמסיס דודי. רפי עשור. איתי זפרני. מנחם וסדר עשור. כמסיסה חן. מרים בן רחל. נאח חן. אילה שחר. אורטל מבורך. יצחק ושמחה אילון. אורי יצחק אילון ד"ר. יצחק בן פנעה ז"ל. **ולע"ז הנספים בשואה ובהם:** אלכסנדר שנדרו, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וצביצליה צילה לבית מושפנת ציטרון ד"ר. אברהם ולאח ציטרון ז"ל.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה